

Quan Internet és la primera font d'informació

Des que Internet s'ha socialitzat, la informació no arriba exclusivament als mitjans de comunicació sinó que passa per milers de mans abans de donar amb les d'un periodista que pugui verificar-la i assegurar-la.

Internet, l'enorme xarxa per la qual circulen diàriament tones de dades, informacions i imatges, recull tot allò que arriba i, en qüestió de segons, ho transporta a milions d'ordinadors de tot el món. En els últims cinc anys, hem pogut col·leccionar uns quants exemples amb els quals la Xarxa ens va fer entendre, a tots alhora i sense filtres, el que estava passant en la realitat.

KARMA PEIRÓ

Internet ens ha acostat al que passa al món en diferents ocasions. El 1998, el fiscal Kenneth Starr va utilitzar Internet per a difondre les 445 pàgines del cas Clinton-Lewinsky i després de l'atemptat de l'11-S es va disposar d'un infinit espai de comunicació al qual acudir per buscar els desapareguts en improvisades pàgines web; o quan vam viure en carn pròpia l'11-M, moment en el qual la Xarxa ens va mostrar que els mitjans internacionals donaven altres versions que desmentien les informacions oficials del nostre govern. També seria just recordar la manera amb què aquesta tecnologia uneix la gent per organitzar-se en protestes universals com els fòrums antiglobalització que s'han succeït des de 1998 fins avui i que han provocat, com a poc, que es pensi que "un món millor és possible"; l'aparició dels *warblogs* (diaris de guerra de periodistes en Internet) creats per corresponsals de diferents mitjans a l'Iraq per aportar més informació que la publicada; o l'horror de les tortures de la presó de Abu Ghraib, gràcies a les fotos que els soldats nord-americans enviaven a través de la Xarxa.

Internet gaudeix de tres avantatges indiscutibles que la diferencien de qualsevol mitjà de comunicació inventat fins avui: és descentralitzada (no existeix un punt central on van a parar totes les comunicacions, missatges i imatges sinó que milions d'ordinadors connectats accedeixen a la mateixa informació); és desjerarquitzada (no ha de passar cap tipus de jerarquia, control, censura, o edició per a la distribució dels seus missatges); i és en temps real. Aquestes tres capacitats concedeixen un potencial comunicatiu gairebé infinit a qualsevol ciutadà que accedeixi a ella. Ho vulguem admetre o no, els periodistes ja no som els únics que posseïm la informació de primera mà, ni els únics que tenim capacitat de fer-la extensible a un vast nombre de persones. Ara bé, si qualsevol pot enviar informació, com estar segurs que és verídica i que ha estat contrastada amb altres fonts? Els mitjans de comunicació tenen un paper molt important a jugar en aquest sentit, perquè disposen d'eines de verificació i comprovació de la informació, així com contactes amb governs i

Alguns assassinats d'ostatges a l'Iraq i les tortures d'Abu Ghraib van poder veure's gràcies a Internet.

agències de seguretat internacionals que, encara, no estan a l'abast de qualsevol ciutadà. La intenció d'aquest article és plantejar una reflexió sobre la manera que els mitjans s'enfronten a la informació que arriba lliurement per Internet, quina importància li concedeixen i quins criteris segueixen abans de la seva publicació.

EL SECRET DE LES FONTS

Recentment, la Xarxa ha tornat a ser protagonista a través dels mitjans, perquè des dels seus titulars ens

informen dels successos que ocorren a l'Iraq. Imatges gravades en vídeo, col·locades en una pàgina web per grups islamistes terro-

ristes "dels quals no havíem sentit parlar mai abans" ens fan pensar en la complexitat del món actual. No és la primera vegada (ni serà l'última) que s'aprofita el potencial de la Xarxa per transmetre missatges amb finalitats polítiques i religioses. En casos ante-

riors, el més freqüent era que els terroristes es possessin en contacte amb la cadena de televisió àrab independent, Al-Jazira, la CNN o un diari nord-americà (per ser els mitjans de major repercussió mundial) i deixés en les seves mans un vídeo per assegurar la difusió del missatge. Però sempre, cabia la possibilitat de ser editat o que no arribés a tots els racons del planeta.

Ara, tenint Internet, se li ha donat una volta de rosca més a la situació. La tràgica mort del jove nord-americà de 26 anys, Nicholas Berg, va ser seguida pel món sencer. Volguéssim o no, el 14 de maig d'enguany, els mitjans de comunicació ens van parlar d'ell i de com havia desaparegut a l'Iraq uns dies abans de la seva mort. Suposadament va ser capturat per un grup de terroristes islamistes, el líder dels quals és Abu Musab al Zaqawi, considerat l'home d'Al Qaida a l'Iraq. Vam saber del degollament de Berg, volguéssim o no, perquè les imatges van córrer per la Xarxa malgrat l'avís explícit de la crueltat del vídeo. I no ha estat l'únic cas. En els últims mesos hem presenciat les imatges de noves decapi-

Les tortures d'Abu Ghraib varen arribar a tothom gràcies a la Xarxa

ELS ENGANYS DE LA XARXA

Els mitjans de comunicació no ho tenen fàcil per informar en aquesta era de la immediatesa, súper connectada, amb milions de persones comunicant-se a tota hora i des de qualsevol lloc. Comprovar tot el que arriba fins a qualsevol redacció és una tasca, cada vegada, més titànica. Per a mostra, els següents exemples:

- 11-S (2001): Es difon per la CNN, entre molts altres mitjans, una foto on un grup de nens palestins celebra suposadament l'atemptat de les Torres Bessones, disparant els seus fusells al cel. Uns dies després, des de Indymedia (conglomerat de mitjans independents digitals) apareix Marcio V. Carvalho, de la Universitat Central de Campinas (Brasil) assegurant que és una foto d'arxiu pertanyent a l'any 1991. No va poder aportar proves, però tenia més lògica aquesta explicació que l'oferta, en un primer moment, per la CNN.

- 11-M (2004): Uns dies després de l'atemptat es difon per la Xarxa un missatge que anuncia "la intenció del govern en funcions de donar un cop d'estat amb la finalitat d'ajornar les eleccions del 14 de març". Algú li afegeix al comunicat que la font informativa havia estat la cadena de ràdio SER. El cineasta Pedro Almodóvar ho recull i s'indigna públicament per les suposades intencions del govern de José Maria Aznar. Finalment, es descobreix que un anònim havia deixat aquesta informació falsa i els mitjans van picar l'ham.

- L'Iraq (2004): Benjamí Varderford falsifica un vídeo on és assassinat. Les imatges eren, com en altres casos, borroses i fos-

ques, amb un missatge en àrab enviat, suposadament, pel líder Abu Musab al-Zarqawi. "M'he ofert per a l'intercanvi de presoners aquí, a l'Iraq. Hem de sortir d'aquest país de seguida. Si no, moriran més". Després es veu la mà d'un home amb un ganivet que li talla el coll. Vanderford no tan sols va ser conegut a la Xarxa sinó també en altres molts mitjans que van donar la notícia de la seva falsa mort.

L'11-S i l'11-M ofereixen exemples de falses notícies que varen calar en la societat

tacions i assassinats col·lectius en els mitjans de comunicació i d'Internet. Però, quina importància concedeixen els mitjans a la informació que procedeix d'Internet? Com es verifica un vídeo que mostra imatges borroses, on els culpables d'assassinat apareixen encaputxats, llancen amenaces en àrab i amenacen amb més execucions si no s'accedeix a les seves peticions? Carles Esteban, cap de la secció

d'Internacional de *La Vanguardia*, explica que, d'entrada, desconfien d'aquelles notícies d'Internet que arriben amb la intenció de crear un

Els responsables dels mitjans opten per no citar certes webs per no incitar a la morbositat

espectacle cruel. "De totes maneres, accedim a la web, veiem si és coneguda o ha generat anteriorment altres notícies i efectuem comprovacions en paral·lel, com seguir la versions digitals del *Washington Post*, el *New York Times* o Al-Jazira.

Tots ells tenen uns webs molt complets. El que està clar és que mai es té una seguretat al 100% que els vídeos o les informacions que estàs rebent per la Xarxa siguin totalment certs. Si aquestes vénen d'organismes internacionals de seguretat com la CIA, donem la notícia; encara sabent, que la CIA també pot estar sotmesa a objectius polítics?" De la mateixa opinió és Carlos Enrique Bayo, el responsable d'Internacional d'*El Periódico de Catalunya*, qui afegeix que compten amb experiència i coneixements suficients per saber quins webs islamistes són fiables, encara que pot ocórrer que es prengui una falsificació per veritable. Vicent Partal, director de Vilaweb, explica que quan arriben informacions d'aquest tipus, a més de les vies habituals, també recorren al correu electrònic. "Funciona bastant bé. En el cas de la notícia de la mort dels 12 nepalesos a finals d'agost ens vam posar en contacte amb el redactor de l'Asia News Network (<http://www.asianewsnet.net>), V.Anjaiah M. Phil, que era qui havia seguit el cas". La pàgina d'Asia News Network ha estat creada pels principals diaris asiàtics en anglès.

MORBOSITAT O INFORMACIÓ?

Quan les notícies apareixen en els mitjans, els titulars anuncien que una pàgina web recull un vídeo amb el segrest o l'assassinat d'un o diversos ciutadans estrangers, en ocasions recullen els detalls del vídeo, els diàlegs transcrits de la víctima i els seus

botxins abans de morir, i inclouen una o diverses fotos borroses del moment. No obstant, cap mitjà dona l'adreça d'Internet ni publica la primera font d'informació. Per què? Segons els responsables de les seccions d'Internacional dels diaris consultats, a l'incloure l'adreça de la web no s'afegeix més informació, sinó que s'entra en el joc de l'augment de la morbositat i de l'espectacle cruel innecessari. Un segon argument és el que el lector ja té prou coneixements d'Internet per trobar les pàgines ell sol. "Aquestes execucions s'estan convertint en una plaça pública com les que havia antigament a Europa i a l'Àràbia Saudita", argumenta Berna González, responsable d'Internacional d'*El País*. "Ens veiem obligats a informar d'això perquè és de nivell públic, però no volem alimentar la morbositat", afirma. Carles Esteban opina que "en aquests vídeos, hi ha un objectiu polític propagandístic molt fort i intentem donar la informació d'una manera continguda".

Per la seva banda, Carlos Enrique Bayo explica que solen remetre els lectors a pàgines web quan consideren que pot servir-los per enriquir la seva informació. "En canvi, en aquests casos, aquestes pàgines estan en àrab (el percentatge de lectors del nostre diari que llegeix aquest idioma és baixíssim) i, a més, les imatges són espantoses. Posant l'adreça d'Internet, només alimentaríem la morbositat per veure imatges sagnants, sense aportar res més a la notícia, ja que els textos d'aquests vídeos són meres flàmules propagandístiques quallades de cites de l'Alcorà i d'asseveracions falses". D'acord, però en explicar el contingut del vídeo amb detall en la notícia no s'afegeix morbositat també? "No, s'informa. El que tampoc podem fer és edulcorar una informació", respon Berna González. El sotscap d'Internacional de *l'Avui*, David Caminada, afegeix que en alguns casos citar la font i donar l'adreça exacta pot ser interpretat com una publicitat encoberta d'una pàgina web o d'una determinada adreça electrònica. "El lector és prou intel·ligent i té molts cercadors a la Xarxa per trobar-ho per si sol", diu.

Benjamin Vanderford va simular ser degollat en un vídeo penjat a Internet

"diari personal" a la Xarxa) posaven en dubte la veracitat de les imatges del vídeo atribuït a Al Qaida. Després de repassar fotograma per fotograma, milers de ciutadans interessats a saber la veritat d'aquest missatge llançat en àrab, s'arribava a la conclusió que havia detalls de les imatges que no quadraven, que no tenien sentit com que el fons de les parets fos molt semblant al de la presó iraquiana d'Abu Ghraib. En aquest punt de partida, es van posar a investigar qui era Nicholas Berg abans de ser capturat pels terroristes i quins interessos tenia a Bagdad. Es creu que està viu i que tot va ser un muntatge del govern nord-americà per fer oblidar les tortures infringides pels seus soldats. Tots els detalls de la vida de Berg es recullen ara en desenes de pàgines personals, repletes d'enllaços perquè el lector que decideixi seguir la seva pista.

Vicent Partal considera que no posar els enllaços de les pàgines, no donar la font d'informació primera si és a la Xarxa, és un error. "No pot mostrar-se gratuïtament la violència, ni que aquesta

«La professió no ha assumit encara que les fonts s'han socialitzat» (Vicent Partal)

es converteixi en un espectacle, però quan aquesta ens dona claus per interpretar els fets, la nostra obligació és facilitar les pàgines".

Per al director de Vilaweb, la professió encara no acaba d'assumir que les fonts s'han socialitzat. "Els periodistes encara ens creiem amb el privilegi de ser els únics que tenim accés a les fonts", assegura. Luís Àngel Fernández Hermana, exdirector de la publicació electrònica *en.red.ando*, afirma que In-

QUAN LA VIOLÈNCIA ENS DÓNÀ PISTES

Cert, però no solament la localitza sinó que l'analitza, la investiga, la comenta i la discuteix amb milers de persones. L'endemà de l'aparició del vídeo de Berg a la Xarxa, el 14 de maig de 2004, Al-Jazira publicava al seu web un article on s'explicava que els *bloggers* (internautes que tenen un *weblog* o

Una de les fotografies de les tortures a la presó d'Abu Ghraib que va arribar a la Xarxa

ternet ha canviat el model de comunicació possiblement per a sempre: "La Xarxa ens ha convertit a cada individu en un mitjà que publica des de qualsevol lloc, a qualsevol hora, en qualsevol organització i enfront de tot el món".

L'ESPERA ÉS UN GRAU

El passat mes d'agost va aparèixer en la Xarxa un altre vídeo on suposadament decapitaven el nord-americà, de 22 anys, Benjamí Vanderford. El vídeo es va mostrar en diverses televisions àrabs i va passar per les agències de notícies nord-americanes. A partir d'aquí, va córrer pels mitjans sense ser comprovat a fons.

Uns dies més tard, l'FBI va localitzar Vanderford: estava viu. Va detenir-lo encara que sense cap causa en la seva contra perquè no està clar el tipus de delictes que ha comès. "No em penedeixo de res", va dir després de descobrir-se la falsificació del vídeo. "Sé que pot semblar menyspreable, però només volia mostrar el fàcil que era enganyar els mitjans. No ho vaig enviar a ningú, només ho vaig col·locar a la Xarxa i la gent va fer la resta", va afirmar. Uns dies més tard, Vanderford va ser posat en llibertat i ara es dedica a crear vídeos comercials per a candidats polítics.

No és la primera vegada que ocorre alguna cosa així. Des que Internet és utilitzada per canviar políticament o ideològicament el món, els mitjans han hagut d'enfrontar-se a decidir com, què i quan infor-

mar d'això. Carles Esteban afegeix que "aquest tipus de vídeos solen arribar a hores molt tardanes del dia i això dificulta les verificacions". Vicent Partal recomana prudència quan no s'està molt segur. Però, qui s'atreveix a esperar quan a la Xarxa i en el món real hi ha una lluita feroç per oferir la informació de forma immediata? "És un problema de la societat, ens hem acostumat que el directe ha d'existir i és gairebé impossible evitar-lo quan estàs en un mitjà de comunicació", afegeix el director de Vilaweb. Aquestes exigències d'immediatesa, que ja existien abans que Internet se socialitzés, provoquen que no sempre sigui fàcil verificar tot allò que es publica. Eusebio Val, corresponsal de *La Vanguardia* a Washington, afegeix que "la repercussió de la notícia falsa demostra com és de perillosa l'era de la informació instantània i la competència per donar sempre l'última hora. Correspon als professionals i a les empreses periodístiques introduir una mica de sensatesa". Per la seva banda, David Caminada, de *l'Avui*, recorda que de totes les experiències s'extreuen lliçons. "Abans es donava molta credibilitat a les informacions governamentals o de les ONG. Ara, després de diversos enganys s'han de posar en quarantena".

REFLEXIONS D'ÚLTIMA HORA

L'escriptor i periodista, Brian Michael Jenkins, escriu el passat mes d'agost a *USA TODAY* que els terroristes estaven explotant la tecnologia, saltant-se als mitjans i creant ells mateixos les notícies. Carles Esteban està totalment d'acord i insisteix que no és un fenomen que únicament vingui de la mà dels terroristes, sinó que els polítics, amb les seves pàgines web personals i missatges electrònics dirigits als ciutadans també s'aprofiten de la tecnologia en el

Els terroristes es salten els mitjans de comunicació i creen ells mateixos les notícies

mateix sentit. "Alguna cosa haurà de canviar en el periodisme, perquè estem en un moment de canvi", afirma.

Carlos Enrique Bayo no veu el canvi i pensa que per a la gran majoria de la població mundial, els mitjans tradicionals (o les seves versions digitals) segueixen sent la principal font d'informació: "Els terroristes utilitzen la nova tecnologia igual que tots els altres, però saben molt bé que només obtindran gran repercussió mediàtica si el seu missatge apareix a Al-Jazira, per exemple,

que segueix sent un mitjà de comunicació tradicional. Els que naveguen molt per la Xarxa sí acaben sent intoxicats per les escombraries inventades o per la propaganda dels uns i els altres”.

No tot el que corre per Internet és verídic, cert, però tampoc tot el que es publica en els mitjans. Eusebio Val reconeix que hi ha l'imperatiu de vendre, de ser espectacular quan s'informa: "Seria bo que els responsables dels mitjans es reunissin de tant en tant per discutir totes aquestes coses, però em temo que es queden a nivell acadèmic perquè els professionals ja tenen prou feina a superar el que suposa el dia a dia, les pressions de la propietat dels mitjans, etc.”

El periodista Vicent Partal assegura en el llibre *11-M. El periodisme en crisi* (Ed. Llaure Llibres, 2004), escrit conjuntament amb Martxelo Otamendi, que els errors més flagrants que es van cometre en informar per aquelles dates es deriven del desconeixement del món islàmic. En els pocs mesos que han passat, i amb l'acceleració ficada en les redaccions, no s'ha

progressat molt. "La complicació per entendre com està organitzada (o com no ho està) Al Qaida és molt gran. És com

Internet: nodes independents units per una ideologia i amb un nivell d'actuació altíssim. No podem pensar en ells com si parlessim d'un partit polític. Si a això li vam afegir que l'Iraq és un caos, la dificultat per aclarir-se sobre el que està passant és enorme”.

En aquest sentit Luís Ángel Fernández Hermana apunta que "els mitjans tradicionals encara no s'han adonat del que significa Internet i la comunicació bidireccional. Tots els periodistes encastats en l'exèrcit nord-americà, totes les conferències de premsa organitzades a EEUU, incloses les de Donald Rumsfeld, no han proporcionat ni una desena part d'informació de la qual han donat els iraquians per Internet, ja sigui explícitament o implícitament. El que es veu a la Xarxa ens fa pensar que hi ha una organització i una concepció de la resistència als EEUU molt més profunda del que ens han transmès en els últims anys”.

I així fins a la pròxima vegada que la Xarxa sigui la primera font d'informació, i en les redaccions assaltin els dubtes i les presses per donar o no una notícia que va aparèixer a Internet.

Alguns vídeos arriben quan no hi ha temps per verificar la informació

▶ BASES

XVI
premi

[Pica d'Estats]

PRESS|RADIO|TV

▶▶ El Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida convoca el XVI Premi Turístic Internacional de Premsa, Ràdio i Televisió Pica d'Estats, dirigit als professionals de la informació.

▶▶ [tema]

La temàtica se centrarà en els aspectes turístics de les comarques de Lleida.

▶▶ [originals]

Hi podran optar tots els treballs presentats en qualsevol idioma de qualsevol país del món, publicats o emesos en premsa escrita, ràdio o televisió des del 17 d'octubre de 2003 fins al 16 d'octubre de 2004.

Les bases del premi seran publicades el 15 d'octubre de 2004 al *Butlletí Oficial de l'Estat* i en un diari de difusió estatal.

▶▶ [termini]

La presentació dels treballs es farà en el termini d'un mes, a comptar des de l'endemà de la publicació de la convocatòria al *Butlletí Oficial de l'Estat* (període d'inscripció de treballs del 16 d'octubre al 16 de novembre de 2004). Els treballs hauran de ser lliurats pel mateix autor o autors, o per qualsevol persona o entitat que n'acrediti el consentiment, i remesos al president del:

**PATRONAT DE TURISME DE LA DIPUTACIÓ
Rambla Ferran, 18, 3r 25007 LLEIDA**

a] Periodisme imprès: un exemplar de la publicació en la qual va aparèixer.

b] Ràdio i televisió: gravació de les informacions o els reportatges que es presentin. En el cas de programes informatius, una selecció de tres programes unitaris tal com es van emetre.

▶▶ [premis]

S'atorgaran 7 categories de premis:

■ PREMSA ESCRITA 6.000 euros

■ RÀDIO 6.000 euros

■ TELEVISIÓ 6.000 euros

■ PREMSA ESPECIALITZADA EN VIATGES I TURISME 6.000 euros

■ INTERNACIONAL 6.000 euros al millor treball de premsa, ràdio, magazín especialitzat o televisió publicat o emès a l'estranger.

■ A LA TRAJECTÒRIA 3.000 euros a la trajectòria en la difusió dels atractius turístics de les Terres de Lleida a criteri del jurat sobre la base dels treballs presentats en les diferents edicions.

■ PREMSA LOCAL 3.000 euros. Hi podran optar tots els mitjans de comunicació de les Terres de Lleida. Un mateix autor podrà optar a més d'un premi.

El premi podrà ser declarat desert si el jurat ho considera oportú.

▶▶ [jurat]

El jurat el formaran professionals del món de la informació en les modalitats de premsa, ràdio i televisió.

▶▶ [veredictes]

El jurat es reunirà i donarà a conèixer el veredictes del XVI Premi Turístic Pica d'Estats el 29 de gener de 2005.

www.lleidatur.com

Ara
LLEIDA

Diputació de Lleida
Patronat de Turisme